

טלית שכולה תכלת

בספרות חז"ל הוזכרה מספר פעמים "טלית שכולה תכלת".¹ במיוחד מפורסם המדרש שמציב את "טלית שכולה תכלת" במוקד הפולמוס בין קורח ועדתו ובין משה רבינו – "מהו שתהא פטורה מן הציצית?"²

הטלית היא למעשה הבגד העליון (*Pallium*) שנהגו בתקופה הרומית על גבי הלבוש התחתון שנקרא טוניקה (*tunic*) או "חלוק" בלשון חז"ל. הטלית הייתה עשויה מיריעה מלבנית שבה התעטפו מעל החלוק. טלית שצבועה כולה בתכלת אמיתית הייתה כנראה פריט לבוש אינו שכיח, אלא היה מסור לבני המלוכה³ ולאנשים אמידים ביותר. לכן אפוא בהקשר למדרש האמור לעיל מובן הביטוי "עשיר כקורח". אריגים גדולים הצבועים בתכלת שימשו לכיסוי כלי המשכן, וכן לצביעת חלק מבגדי הכהונה כמו "מעיל האפוד".⁴

במסגרת מחקר שהוביל זהר עמר,⁵ נעשה לראשונה ניסיון לצבוע אריג צמר גדול במיוחד (ולא רק גיזות צמר קטנות וציציות). מדובר בפרויקט צביעה מורכב הדורש כמות עצומה של צבע, ידע בהרכב סממני צביעה שונים ומינון היחסי בניהם, ומיומנות לקבלת צביעה אחידה ואיכותית. הטלית שנצבעה הייתה עשויה צמר, במידות של 2 X 1.5 מ' ובמשקל כארבע מאות גרם. לצורך הצביעה השתמשנו בכרבע ק"ג בלוטות צבע מיובשות של ארגמון קהה קוצים. חלזון זה גדל בחוף הארץ ישראלי ובאתרים אחדים אף נמצאו מצבעות עתיקות עם שרידי צבע מתקופת המקרא.

¹ למשל, מנחות מא ע"ב.

² במדבר רבה ותנחומא לפרשת קרח.

³ רמב"ן לשמות כח ב.

⁴ שמות כח לא.

⁵ במחקר נטלו חלק היזם עו"ד עופר אלמלם, ד"ר דוד אילוז וד"ר נעמה סוקניק.

אולם מאחר שבישראל כיום מיני הרכיכות הן מוגנות בחוק, חומר הצביעה הופק בחו"ל מכאלף חלזונות שנשלו מהים האדריאטי, ומשווקים לאכילה כחוק באיטליה. בסופו של תהליך הצביעה הצלחנו לצבוע את הטלית כולה באופן איכותי, בגוון אחיד של תכלת שמים. על פי תעריף סט ציציות תכלת שנמכרות כיום בישראל, מחירה של טלית שכולה תכלת לצרכן נאמדת באלפי שקלים. המחקר מאשש את הידיעות ההיסטוריות שבגדי ארגמן ותכלת היו פריטי לבוש יקרים ביותר שנועדו לבני המעמד הגבוה, ובשל הקושי להשיג כמות גדולה של חלזונות צביעתו הוגבלה למצבעות השלטוניות.